

RAJYA SABHA

Monday, the 19th July, 2004/28 Asadha, 1926 (Saka)

**The House met at eleven of the clock,
MR. CHAIRMAN in the Chair.**

ORAL ANSWERS TO QUESTIONS

National Commission for Promotion of Urdu Language

***181. SHRI SHAHID SIDDIQUI:** Will the Minister of HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT be pleased to state:

- (a) the funds allocated to the National Commission for Promotion of Urdu Language (NCPUL) by Government;
- (b) whether Government propose to increase the allocation; and
- (c) the amount being spent on salaries etc. and on the development of Urdu by NCPUL?

THE MINISTER OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT (SHRI ARJUN SINGH): (a) In 2003-04, Rs. 975 lakhs was allocated and, for the current financial year, a budget provision of Rs. 1100 lakhs has been kept for the National Council for Promotion of the Urdu Language (NCPUL).

(b) Any increase in the allocation over and above the budget provision is considered at the stage of formulation of the Revised Estimates (RE), which depends on factors like the overall ceiling of the allocation fixed by the Planning Commission at the RE stage etc.

(c) As per information received from the NCPUL during 2003-04, Rs. 122 lakhs were spent on establishment and office expenses including Rs. 57.73 lakh for salaries and Rs. 826.74 lakh for the development of Urdu. During the current financial year, NCPUL has kept a provision of Rs. 120 lakhs for establishment and office expenses including Rs. 58.00

lakhs for the salaries and Rs. 980 lakhs for the development of Urdu.

شیعہ شاہد صدیقی: سر، ہندوستان کی چھٹی سب سے بड़ی جگہ بنا ہے لیکن افسوس کی بات یہ ہے کہ پیछلے پچھلے پچھلے سالوں میں اردو کی ترقی کے لئے، اُتنی کے لئے جو کام ہونا چاہئے تھا، وہ تمیں ہوا اور خاص طور پر اختری بھارت میں اردو تیزی سے پھیلی ہے۔ 1986 تک این سی پی یو ایل کا جو بجٹ تھا، وہ ایک کروڑ سے نیچے تھا۔ تقریباً 86 لاکھ روپے تھا، لیکن 1997 میں یہ پہنچنے تک کروڑ روپے ہوا اور 1999 میں، میں جو شیعہ تھا۔ اس کا کام کرنے والے ہیں اور اس کی بجائی 11 کروڑ روپے کا بجٹ ہوا۔ اب آپ کی سرکار آئی تو آپ نے اردو کے تعلق سے بہت سے وحدے کے ہیں۔ بہت سی بائیس کی ہیں، اس لئے میں جاننا چاہونگا کہ اردو کی ڈیپرنسٹ کے لئے اردو کی گرفتوں کے لئے اور این سی پی یو ایل کو آگے بڑھانے کے لئے اب آپ کیا نئے کام کرنے والے ہیں اور کیا قدم اٹھانے والے ہیں؟

شیعہ شاہد صدیقی: سر، اداواریی سभاپतی مہودی، سٹریٹمنٹ میں کاریب-کاریب سभی چیزوں کی رائے ہے کہ اس کی ترقی کے لئے جو کام ہونا چاہئے تھا، وہ تمیں ہوا اور خاص طور پر اختری بھارت میں اردو تیزی سے پھیلی ہے۔ 1986 تک این سی پی یو ایل کا جو بجٹ تھا، وہ ایک کروڑ سے نیچے تھا۔ تقریباً 86 لاکھ روپے تھا، لیکن 1997 میں یہ پہنچنے تک کروڑ روپے ہوا اور 1999 میں، میں جو شیعہ تھا۔ اس کا کام کرنے والے ہیں اور اس کی بجائی 11 کروڑ روپے کا بجٹ ہوا۔ اب آپ کی سرکار آئی تو آپ نے اردو کے تعلق سے بہت سے وحدے کے ہیں۔ بہت سی بائیس کی ہیں، اس لئے میں جاننا چاہونگا کہ اردو کی ڈیپرنسٹ کے لئے اردو کی گرفتوں کے لئے اور این سی پی یو ایل کو آگے بڑھانے کے لئے اب آپ کیا نئے کام کرنے والے ہیں اور کیا قدم اٹھانے والے ہیں؟

شیعہ شاہد صدیقی: سر، اداواریی سभاپتی مہودی، سٹریٹمنٹ میں کاریب-کاریب سभی چیزوں کی رائے ہے کہ اس کی ترقی کے لئے جو کام ہونا چاہئے تھا، وہ تمیں ہوا اور خاص طور پر اختری بھارت میں اردو تیزی سے پھیلی ہے۔ 1986 تک این سی پی یو ایل کا جو بجٹ تھا، وہ ایک کروڑ سے نیچے تھا۔ تقریباً 86 لاکھ روپے تھا، لیکن 1997 میں یہ پہنچنے تک کروڑ روپے ہوا اور 1999 میں، میں جو شیعہ تھا۔ اس کا کام کرنے والے ہیں اور اس کی بجائی 11 کروڑ روپے کا بجٹ ہوا۔ اب آپ کی سرکار آئی تو آپ نے اردو کے تعلق سے بہت سے وحدے کے ہیں۔ بہت سی بائیس کی ہیں، اس لئے میں جاننا چاہونگا کہ اردو کی ڈیپرنسٹ کے لئے اردو کی گرفتوں کے لئے اور این سی پی یو ایل کو آگے بڑھانے کے لئے اب آپ کیا نئے کام کرنے والے ہیں اور کیا قدم اٹھانے والے ہیں؟

†Transliteration In Urdu Script.

उर्दू टीचर आप लगाने वाले हैं? आपने तो एक सरकारी सा जवाब दे दिया लेकिन उर्दू के बारे में क्या होना चाहिए, उर्दू को लिए आप क्या करने वाले हैं, उसके बारे में आप कोई बात नहीं कह रहे हैं।

شری شاہد صدیقی: سر، این سی پی یو ایل نے بہت پہلے یہ پلان بتایا تھا، چونکہ اردو آل انڈیا لیک्यوٹ ہے، اس نے اس کے چار ریجنل سینیٹس ہونے چاہئیں۔ اس کے بارے میں کیا کیا جا رہا ہے؟ دوسری بات یہ ہے کہ سابق پردھان منتری انل بھاری و اچھی جی نے دو کروڑ اردو ٹپپر لگانے کی بات کی تھی۔ تو میں جانتا چاہونگا کہ آپ میں لاکھ لگانے والے ہیں یا کتنے اردو ٹپپر آپ لگانے والے ہیں؟ آپ نے تو ایک سرکاری ساجواب دیا یعنی اردو کے بارے میں کیا ہوتا چاہئے، اردو کے لئے آپ کیا کرنے والے ہیں، اس کے بارے میں آپ کوئی بات نہیں کہہ رہے ہیں۔

ش्री ارجुन سینг: یہ دो کاروड़ की سंख्या کہاں سے آई है, माननीय सभापति महोदय, मैं इसे سامझने में असमर्थ हूँ लेकिन....(व्यवधान)....

श्री शाहिद सिद्दिकी: तो आप बीस लाख साहबा दीजिए।

شری شاہد صدیقی: तो آپ میں لاکھ لگوار تجھے۔

श्री ارجुन سینغ: یہ سौदेबाज़ी की بात नहीं है सिद्दिकी साहब। मैं आपको ब्लैकेट ऐश्योरेस दे रहा हूँ कि उर्दू के प्रमोशन के لिए जो कुछ भी आवश्यक होगा, हम उसको करेंगे। यह दो करोड़ और बीस लाख....(व्यवधान)....

श्री शाहिद सिद्दिकी: यहां कॉन्क्रीट बात कहिए।

شری شاہد صدیقی: یہاں کامنیٹ بات کہئے۔

श्री सभापति: बात कॉन्क्रीट ही है, समझने की बात है यह।

پ्रो॰ سैफुद्दीन سोज़: शाहिद भाई، ममकिन है जोशी साहब ने कुछ किया हो लेकिन...

پروفیسر سیف الدین سوز: شاہد بھائی، ممکن ہے جو شی صاحب نے کچھ کیا ہو یکن۔۔

श्री सभापतिः अब आप क्वेश्चन कीजिए।

प्रो० सैफूर्हीन सोबः लेकिन बी॒जे॒पी० ने उस वक्त एन॒सी॒पी॒यू॒एल० के बारे में किताब छापकर बहुत propaganda किया। दो करोड जॉब्स कहां से भिलेंगे, दो लाख कहां से भिलेंगे?

پروفیسر سیف الدین سوز: لیکن بی جے پی نے اس وقت این سی پی یو ایل کے ہارے میں کتاب چھاپ کر بہت پروپگنڈہ کیا۔ دو کروڑ جوبس کھاہ سے ملیں گے، دولائکھاہ ملیں گے:

श्री सभापति: अच्छा, अब आप सवाल कीजिए, propaganda की बात मत कीजिए।

प्रो० सैफुद्दीन सोज़ : मान्यवर, मेरा सवाल यह है कि अभी ऑनरेबल मिनिस्टर ने माइनरिटीज़ के लिए उनके मध्यूद के लिए तालीम के लिए उर्दू के लिए एक बड़ी शामदार कॉर्फ़ेस का एहतिमाम किया जिसमें मूल्क के....(व्यवधान)....

پروفیسر سیف الدین سوز: مانعو، میر اسواں یہ ہے کہ ابھی آنے والی نشرتے مائنکارٹیز کے لئے، ان کے بہبود کے لئے تعلیم کے لئے، اردو کے لئے ایک بڑی شاندار کافنڈس کا احتمام کیا، جس میں ملک کے ۔۔۔ مدراصلت ۔۔۔

श्री सभापति: आप क्वेश्चन करेंजिए।

प्रो० सैफुद्दीन सोजः मेरा इनसे यह सवाल है कि उर्दू बुनियादी तौर पर छः—सात प्रदेशों की ज़बान है जिसमें दिल्ली, बिहार, उत्तर प्रदेश, महाराष्ट्र और कर्नाटक आते हैं। ... (स्वयंधान) ... सुनिए। मैं यह पूछना चाहता हूँ कि जिन छः रियासतों की ज़बान बुनियादी तौर पर उर्दू है, उनके लिए ऑनरेबल मिनिस्टर प्वाइंटेड अटेंशन के लिए क्या करेंगे? इसी से जुड़ा हुआ एक और सवाल यह है कि इन्होंने कॉम्फ्रेंस में आश्वासन दिया था कि वे मिनिस्टी के अंदर...

پر و فیسر سیف الدین سوز: میراں سے یہ سوال ہے کہ اردو بُنیادی طور پر چھ سات پروپریٹیوں کی زبان ہے جس میں دلی، بھار، اتر پردیش، مہاراشٹر اور کرناٹک آتے ہیں۔۔۔۔۔ مداخلت۔۔۔۔۔ سنئے۔ میں یہ پوچھنا چاہتا ہوں کہ جن چھوڑیاں گئیں کی زبان بُنیادی طور پر اردو ہے ان کے لئے آزمیں خشن پوامیڈ اٹھنے کے لئے کیا کریں گے؟ اسی سے جزا ہوا ایک اور سوال ہے کہ انہوں نے کافی نہیں میں آشناں دیا تھا کہ وہ مشری کے اندر۔۔۔۔۔

श्री समापत्तिः दीक है। उर्दू जितने राज्यों में प्रचलित है, उनके लिए क्या करेंगे? बस अब आप बैठिए। ... (व्यवधान) ...

Transliteration in Urdu Script

प्रो० सैफुद्दीन सोज़ : क्या ये मिनिस्ट्री के अंदर ऐसा मैकेनिज्म तैयार करेंगे जिससे माइनरिटीज़ की तरफ तबज्जह होगी और उर्दू की तरफ खास तबज्जह होगी? साथ ही कॉन्स्ट्रॉक्शन के लिए इनको सुखारक बाद।

پروفیسر سیف الدین سوز: کیا وہ خش瑞 کے اندر ایسا مکہزم تیار کریں گے جس سے ماکار شیز کی طرف توجہ ہوگی اور اردو کی طرف خاص توجہ ہوگی؟ ساتھ ہی کانفرنس کے لئے ان کو مبارکباد۔

श्री अर्चुन सिंह: आदरणीय सभापति महोदय, जहां तक माइनरिटीज के लिए एजुकेशन के अंदर स्पेशल अटेंशन देने का सवाल है, मैं सदन को यह सूचित करना चाहूँगा कि इसकी मानिटरिंग को लिए जुलाई, 1995 में एक कमेटी बनी थी, लेकिन इस कमेटी की केवल दो ही बैठकें हुईं और उसके बाद कोई मीटिंग नहीं हुई। इसकी आखिरी मीटिंग 3 दिसंबर, 1996 को हुई थी। अब कमेटी को रिवाइव करके ऐसा कि भाननीय सदस्य कह रहे हैं, मैं उस रूप में सदन के सामने स्टेट्यूट ढंग। पूरे माइनरिटीज एजुकेशन के बारे में यह कमेटी एक महत्वपूर्ण योगदान देने की स्थिति में हो और इसमें बाहर के लोग भी स्कॉलर्स एडवाइजरी कैरेसिटी में रखे जाएं।

श्री शाहिद सिद्धिकीः सर, यह बात नहीं है। इस पर ऑब्जेक्शन है। ... (व्यवधान)...

श्री समापतिः कोई आव्वेक्षण नहीं है। ... (व्यवधान) ... श्री मलयसामी।

श्री शाहिद सिंहिकी: उर्दू भाषनोस्टीज की जुबान नहीं है, उर्दू को छोटा किया जा रहा है। ..(व्यवधान)....

بُشري شاہزادہ لقیٰ: اردو مانگار شیز کی زبان نہیں ہے۔ اردو کو مجھوں کیا چارہ ہے۔۔۔ مداخلت۔۔۔

†Transliteration in Urdu Script.

ڈا० اسلامی پی० راجہ کھومار: सर, ... (व्यवधान)...

प्र० सैफुरीन सोज़: यह इसके साथ घोर अत्याचार है ... (व्यवधान)...

پروفیسر سیف الدین سوز़: یہ اس کے ساتھ مگر ایسا چاہار ہے۔۔۔۔۔ ماغلٹ۔۔۔۔۔

श्री अर्कुन सिंह: सभापति महोदय ... (व्यवधान) ... मैंने माइनोरिटीज एजुकेशन की बात कही है ... (व्यवधान) ... जुबान की बात मैंने नहीं कही है। ... (व्यवधान) ...

श्री सभापति: वह वीक है। इन्होंने इतना बड़िया स्टेटमेंट दे दिया ... (व्यवधान) ... बोलिए।

DR. K. MALAISAMY: Mr. Chairman, Sir, I am sure that the Government of India is very much concerned not only for the development of the Urdu language, but also other languages. If so, what is the thrust and the priority given for the development of the Tamil language.

श्री मुख्यार अब्बास नकबी: सभापति महोदय, मुझे लगता है कि उर्दू को धर्म क्षेत्र के दायरे में बांधकर नहीं देखा जा सकता। माननीय मंत्री जी ने अभी जो उत्तर दिया है, वह स्पेसिफिक उत्तर नहीं है, केवल इतना कहा है कि जो भी आवश्यकता होगी, उसको किया जाएगा।

श्री सभापति: क्वेश्चन करिए।

श्री मुख्यार अब्बास नकबी: क्या माननीय मंत्री जी बताना चाहेंगे कि 1999 में जो पिछली अटल बिहारी जी की सरकार थी, उसने उर्दू की तरक्की के लिए ग्यारह करोड़ रुपए का बजट मुकर्रर किया था? क्या इस बार बजट बढ़ाया गया है? उर्दू के संबंध में क्षेत्रीय केंद्रों के बारे में चार केन्द्र बनाने के बारे में पूछ गया है, इसके बारे में क्या माननीय मंत्री जी बताएंगे?

श्री सभापति: आप लेट आए हैं और मंत्री महोदय इस प्रश्न का जवाब दे चुके हैं। नेक्स्ट श्रीमती बंगा गीता। ... (व्यवधान) ...

श्री मुख्यार अब्बास नकबी: सर, उर्दू को ... (व्यवधान) ...

श्री सभापति: आप लगातार सवाल करिए, इसमें कोई दिक्कत नहीं है। ... (व्यवधान) ...

डा० मुरली मनोहर जोशी: सर, यह बहुत महत्वपूर्ण सवाल है ... (व्यवधान) ...

†Transliteration of Urdu script

[19 July, 2004]

RAJYA SABHA

श्री सभापति: देखिए, आपको जवाब दिया है ... (व्यवधान) ... इनकी कार्रेंस हो रही है। उसके बाद आपको डिटेल्ड रिप्लाई मिल जाएगा। आपको क्या चाहिए? ... (व्यवधान) ...

दूर्लभी मनोहर जोशी: सभापति जी, यह तो बहुत महत्वपूर्ण सवाल है और यह कहना कि ... (व्यवधान) ...

श्री सभापति: महत्वपूर्ण सवाल है तो इसका जवाब दे दिया है। ... (व्यवधान) ...

दूर्लभी मनोहर जोशी: उर्दू एक माझनोरिटी की भाषा है, यह तो उर्दू के साथ बहुत ही अन्याय है। (व्यवधान) उर्दू माझनोरिटी की भाषा नहीं है। ... (व्यवधान) ...

श्री सभापति: कुछ भी नहीं कहा है। बोलिए, बोलिए। ... (व्यवधान) ...

Villages with middle school

*182. SHRIMATI VANGA GEETHA:[†]

SHRI S.M. LALJAN BASHA:

Will the Minister of HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT be pleased to state:

(a) the percentage of villages with middle school facility in the country; and

(b) the action proposed to be taken to increase this facility?

THE MINISTER OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT (SHRI ARJUN SINGH): (a) and (b) A Statement is laid on the Table of the Sabha.

Statement

"Villages with Middle School"

(a) As per the Sixth All India Educational Survey (AIES) conducted by the National Council for Educational Research and Training (NCERT) with the reference date of 30th September, 1993, it was found that 23.32% villages had a middle school in the village. For the assessment of availability of educational facilities in rural

[†]The question was actually asked on the floor of the House by Shrimati Vanga Geetha.